

has increased significantly. The difference to the good of the experimental group proves the advantages of creating the outlined pedagogical conditions for preschool children moral and ethical education when getting acquainted with the nature. Among the qualitative changes at the end of the experimental research it was determined that children show interest in the objects of nature, curiosity, the desire to communicate with nature, natural phenomena; understand and justify the need for a respectful and caring attitude towards all the objects of nature and so on.

Keywords: morality, ethics, moral and ethical education, environmentally motivated behavior.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Н. Г. Грама

Подано до редакції 12.06.2015

УДК: 378.124+371.13+37.037+37.035.91

Ганна Віталіївна Тітова,
старший викладач кафедри спортивних ігор,
Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ФОРМУВАННЯ СПОРТИВНИХ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ В ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ

У статті проаналізовано психолого-педагогічні дослідження щодо процесу формування лідерських якостей. Констатовано, що у сучасній науковій літературі недостатньо розроблена проблема розвитку спортивних лідерських якостей взагалі та серед учнів основної школи зокрема. Визначено педагогічну проблему щодо підготовки майбутніх учителів фізичної культури до формування спортивних лідерських якостей в учнів основної школи, що потребує пошуку шляхів і засобів розв'язання.

Ключові слова: лідерські якості, спортивні лідерські якості, підготовка майбутніх учителів фізичного виховання.

Постановка проблеми. В основних нормативних документах, які регламентують стратегію розвитку освіти в Україні, а саме: Закон України «Про освіту», «Про вищу освіту», Державній національній програмі «Освіта (Україна XXI століття)», Національній доктрині розвитку освіти визначаються загальні вимоги до вчителя, обов'язки педагогічних кадрів у самоосвіті, підвищенні їхнього професійного рівня, педагогічної майстерності, загальної культури: «Педагогічні працівники мають стати основною рушійною силою відродження та створення якісно нової національної системи освіти. У зв'язку з цим основна увага має бути зосереджена на підготовці нового покоління творчо мислячих, професійно компетентних педагогічних працівників».

Аналіз останніх наукових досліджень. Теорії і практиці виявлення лідерів присвячені роботи А. М. Лутошкіна, А. В. Петровського, В. В. Петровського, Л. І. Уманського. Стили лідерства розкриті в роботах Є. С. Кузьміна, І. П. Волкова, В. Ф. Рубахіна, Г. М. Андреевої та ін. Питання співвідношення лідерства і керівництва висвітлені в дослідженнях Б. Д. Паригіна, Р. Л. Кричевського, І. П. Волкова, М. В. Удальцової. Вітчизняні і зарубіжні автори аналізували лідерські якості особистості: О. Л. Уманський, М. І. Рожков, Є. В. Горохова, Т. В. Махіна, Р. Хейфетц, Д. Лорі, Дж. Пікен та ін.

Як зазначає В. І. Наумчук [5, с. 12], професійна

підготовка вчителя фізичної культури в педагогічному університеті є складною багатогранною системою, яка спрямована на ефективну підготовку вчителя-професіонала. На рівні структурного аналізу вона, як і будь-яка інша система, характеризується складом (набором компонентів) та структурою (внутрішніми та зовнішніми їх відносинами).

У дослідженні Б. М. Шияна [11] система професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури передбачає всі її загальноприйняті компоненти: суб'єкт (діяльність викладача), об'єкт-суб'єкт (діяльність студента), засоби (зміст підготовки), результат і умови діяльності, детермінуючі, субординуючі та інші зв'язки. У цьому випадку студент розглядається не тільки як об'єкт системи, але й її суб'єкт. Наявність у системі професійної підготовки не одного, а двох суб'єктів у свою чергу передбачає зміну відносин і зв'язків між всіма її компонентами.

В. І. Наумчук [5, с. 24-25] зазначає, що професійна підготовка вчителя фізичної культури пов'язується, перш за все, з наявністю та рівнем реалізації професійно значущих знань, умінь, навичок, особистісних якостей, про що свідчить значна кількість публікацій, присвячена цій проблемі. Важливіми показниками, що характеризують професійну підготовку, є якість знань, високий рівень розвитку педагогічних умінь, належна спортивно-технічна підготовка, активна участь у громадському житті, любов до

дітей та своєї професії. Означені показники дають можливість об'єктивно визначати рівень професійної готовності майбутніх фахівців до діяльності вчителя фізичної культури як результату їх професійної підготовки в університеті.

Мета статті полягає в аналізі психолого-педагогічних досліджень, присвячених проблемі підготовки майбутніх учителів фізичної культури до формування спортивних лідерських якостей.

Виклад основного матеріалу. Розробка науково-педагогічних засад щодо процесу формування лідерських якостей знайшла своє відображення в дослідженнях українських (Д. В. Алфімов, О. Г. Косенчук, Н. В. Мараховська, А. А. Семенов, Н. О. Семченко, В. В. Ягоднікова) та російських (Т. Є. Вежевич, М. Д. Гасанова, А. Б. Голуб, Г. І. Давлетова, К. Г. Ємелін, Л. О. Ломова, Т. В. Махіна, І. Є. Морозов, С. А. Новікова, І. В. Пескова, В. Б. Сбитнева, О. О. Соколова, Г. В. Старкова, Г. В. Угляниця, Л. П. Шигапова, Н. І. Юртаєва) науковців.

Так, Д. В. Алфімов [1] звертається до проблеми виховання лідерських якостей особистості у сучасній загальноосвітній школі. Концептуальною ідеєю дослідження було визначено положення про те, що в суспільстві сталого розвитку виховання лідерських якостей особистості стає головним стратегічним ресурсом, джерелом сили та процвітання.

Автор зазначає, що лідерські якості особистості ефективно виховуються тоді, коли вона знаходиться у взаємодії з іншими людьми як суб'єкт творчості. У ній (взаємодії) творча особистість знаходить можливість свободи самовираження, усвідомлення необхідності співпраці та співтворчості з іншими людьми для досягнення продуктивності власного буття. Саме такий емоційний стан дозволяє особистості сприймати інших людей як безумовну людську цінність. Співпраця та співтворчість, таким чином, виступають потужним механізмом відчуття духовного начала в спілкуванні із членами групи й розвитку емоційно цінного ставлення до них [1, с. 8].

У лідера на стадії усвідомлення стратегії розв'язання завдань актуалізується потреба в діалозі, колективному спілкуванні. Тут формується вміння вислуховувати різні точки зору, інтегрувати знання, пов'язувати іноді несумісні думки. Саме в такому процесі розвивається вдумливий самоаналіз, критичне зіставлення напрацьованих ідей та рішень, самостійний їх вибір, корекція лідерської поведінки.

Лідерські якості притаманні кожній особистості. Їх виховання – завдання і загальноосвітньої школи, і сім'ї, і позашкільних закладів освіти тощо. Однак, саме загальноосвітня школа, завдяки спеціально підготовленим педагогам, найбільш повно сприяє формуванню в школяра позитивних соціальних і пізнавальних потреб, стимулює самотворення особистості.

Ефективність впливу загальноосвітньої школи на сформованість лідерських якостей особистості шко-

ляра досягається реалізацією послідовно-цілісного підходу, який динамічно поєднує розвиток особистості з її потребами, спрямуваннями й прагненнями; узгоджує програми виховання лідерських якостей школяра з його індивідуально-психологічними особливостями; сприяє успішному виконанню організаторських завдань; відштовхується від наукового розуміння педагогічної технології, що передбачає взаємозв'язки між виявленням, організацією, розвитком лідерських якостей за принципами наступності й безперервності; передбачає постійний моніторинг реалізації цих принципів [1, с. 9].

Формування лідерських якостей старшокласників стало об'єктом дослідження О. Г. Косенчук [3]. «Лідерські якості старшокласників» автор визначає як сукупність властивостей осіб віком 15-17 років, що забезпечують прояв їхньої соціальної активності як суб'єктів реалізації особистих і загальногрупових соціально значущих цілей, участь у житті суспільства [3, с. 8]. Автором визначено соціально-педагогічні умови формування лідерських якостей старшокласників у діяльності міських органів учнівського самоврядування, а саме: змістово-технологічне забезпечення розвитку суб'єктності лідерів-старшокласників у соціально значущій діяльності; організація навчання старшокласників у школі лідера; налагодження міжсекторної та міжвідомчої взаємодії, координація діяльності дитячих об'єднань міста; підготовка соціальних педагогів загальноосвітніх навчальних закладів до роботи з лідерами учнівського самоврядування [3, с. 8].

Предметом дослідження Н. В. Мараховської виступили педагогічні умови формування лідерських якостей майбутніх учителів у процесі навчання дисциплін гуманітарного циклу [4]. Лідерські якості майбутнього вчителя автор визначає як інтегроване особистісне утворення, що сприяє якісному здійсненню педагогічної діяльності та включає мотиви, знання, лідерські вміння й стійку лідерську позицію [4, с. 40]. У дослідженні Н. В. Мараховська довела, що формування лідерських якостей майбутніх учителів у процесі навчання дисциплін гуманітарного циклу буде ефективним за таких педагогічних умов: спрямування мотиваційно-ціннісної сфери майбутнього вчителя на лідерство в процесі навчання; здобуття майбутнім учителем сукупності інтегрованих знань про лідерство в педагогічній діяльності; забезпечення розвитку лідерських умінь майбутнього вчителя в процесі навчання; набуття майбутнім учителем практичного досвіду лідерства під час педагогічної практики, які реалізовуватимуться такими способами, як розробка індивідуального освітнього маршруту, організація навчально-дослідницького проекту, проведення професійно-педагогічного тренінгу [4, с. 5-6].

Задля виховання лідерських якостей у молодших школярів засобами рухливих ігор А. А. Семенов розробив педагогічну модель виховання цих якостей, структурними компонентами якої є такі: цільовий (визначення мети та виокремлення тих завдань, вирішення яких є необхідним для її досягнення); змістовно-технологічний (виокремлення педагогічних умов,

реалізація основних етапів процесу виховання в молодших школярів активності, відповідальності, самостійності, ініціативності та емоційної стійкості); оцінно-результативний (оцінювання результатів виховання лідерських якостей у молодших школярів за показниками когнітивного, мотиваційно-ціннісного та діяльнісного критеріїв), показників та рівнів вихованості лідерських якостей, результату [8, с. 128].

Н. О. Семченко досліджувала педагогічні умови формування лідерських якостей майбутніх учителів у позааудиторній діяльності [9]. Автор визначає лідерські якості як різновид соціально-психологічних якостей особистості, оскільки вони дійсно відображають ставлення людини до оточуючих і суспільства взагалі та виявляються в її суспільній поведінці та вчинках [9, с. 61]. Задля формування лідерських якостей майбутніх учителів у позааудиторній діяльності було визначено такі педагогічні умови, як-от: урахування специфіки формування лідерських якостей майбутніх учителів у позааудиторній діяльності, розвиток в майбутніх учителів стійкої мотивації до формування якостей лідера, стимулювання рефлексивного ставлення до процесу формування лідерських якостей, здійснення постійного моніторингу рівня сформованості у студентів лідерських якостей [9, с. 7].

Визначенню педагогічних умов, що сприяють формуванню лідерських якостей старшокласників, присвячено дослідження В. В. Ягоднікової [12]. Для ефективного формування лідерських якостей старшокласників автором виділено такі педагогічні умови: урахування особливостей і розвиток мотивації лідерства старшокласників, забезпечення цілеспрямованого розвитку лідерських якостей старшокласників, створення стимулюючого і розвивального середовища з використанням інтерактивних форм роботи (КТС, тренінги, рольові ігри) та створення гуманних відношень суб'єктів виховання. На нашу думку, формування лідерських якостей буде ефективним тоді, коли реалізація зазначених педагогічних умов буде відбуватися в комплексі [12, с. 124].

Дещо більшу кількість робіт відносно формування лідерських якостей знаходимо у російських вчених. Зупинимось на тих, які стосуються розвитку лідерських якостей серед дітей.

Так, робота Т. Є. Вежевич [2] присвячена визначенню педагогічних умов розвитку лідерських якостей учнів. Задля більш успішного розвитку лідерських якостей учнів автор виокремила сукупність педагогічних умов: використання сучасних діагностичних методик для моніторингу динаміки розвитку лідерських якостей у дітей з метою виховання внутрішньої вільної особистості, яка шукає своє місце в суспільстві відповідно до своїх задатків, що формуються ціннісними орієнтаціями, цінностями, інтересами і схильностями; використання ефективних педагогічних технологій управління процесом розвитку особистості, заснованих на педагогіці співробітництва, що сприяють створенню ділової активності, шанобливого ставлення,

естетичної насиченості повсякденного життя, спільного переживання успіхів і невдач; відбір і постійне збагачення змісту різних видів творчої діяльності, орієнтованих на високі соціальні цінності; створення тимчасового або постійного поля самоактуалізації в освітньому просторі для соціального розвитку особистості за її максимальною індивідуалізацією [2, с. 9-10].

Формування позитивних лідерських якостей особистості молодшого школяра стало предметом дослідження І. В. Пескової [6, с. 8]. Автор наголошує на тому, що ефективність формування позитивних лідерських якостей у дітей молодшого шкільного віку буде забезпечена, якщо педагогічний процес сучасної школи буде у єдності двох складових (класної і позаурочної діяльності) і управлятися сукупністю принципів за провідної ролі принципу його гуманізації; змістовна різнопланова діяльність, в яку включена дитина, буде ключовим компонентом розвивального соціально-педагогічного простору, що формує лідерські якості дітей; буде створена і реалізована програма формування позитивних якостей лідера-школяра [6, с. 8].

На думку В. Б. Сбитневої, ефективність розвитку лідерських якостей підлітків у дитячому громадському об'єднанні залежить від наступних педагогічних умов: систематичного залучення підлітків в спеціально організовану діяльність, спрямовану на придбання лідерського досвіду; використання в діяльності дитячого громадського об'єднання технології соціального проектування з наданням кожному підліткови можливості реалізації різних позицій членів об'єднання (від виконавця до організатора); здійснення систематичного педагогічного моніторингу динаміки розвитку лідерських якостей підлітків [7, с. 4].

Визначення можливостей дитячих громадських організацій у формуванні лідерських якостей старшокласників та педагогічних умов, що сприяють їх ефективній реалізації, стало метою дослідження Г. В. Старкової [10, с. 5]. У роботі автором визначено зміст лідерських якостей старшокласників як сукупність властивостей і рис особистості, що дозволяють старшому школяреві статусно виділитися в соціальній групі і виражатися в активному прояві своєї позиції, здатності швидко орієнтуватися в ситуаціях, адекватно реагувати на виклики і загрози часу, ставити соціально значимі цілі, згуртовувати і вести до них людей. Виявлено можливості дитячих громадських організацій у формуванні лідерських якостей старшокласників, які полягають в наявності в них мети, завдань, змісту, форм і методів діяльності, освоєння та реалізація яких старшокласниками сприяють становленню та закріпленню цих якостей в структурі їх особистості. Обґрунтовано комплекс педагогічних умов, що сприяють ефективній реалізації можливостей дитячих громадських організацій у формуванні лідерських якостей старшокласників, а саме: розробку і реалізацію моделі формування лідерських якостей старшокласників у діяльності дитячої громадської організації; педагогічний супровід суб'єкт-суб'єктної взаємодії

членів дитячої громадської організації, що мотивує старшокласників на прояв і розвиток лідерських якостей; залучення старших школярів у різні за змістом види діяльності, що дозволяють успішно проявити лідерські якості, при постійному моніторингу їх сформованості; поступове ускладнення форм участі старшокласників у суспільно значимій діяльності: від соціальної проби до соціальної практики і до соціального проектування [10, с. 8-9].

Значна кількість робіт присвячена формуванню лідерських якостей у студентів.

Обґрунтування психолого-педагогічних умов формування у студентів лідерських якостей в освіті з урахуванням гендерних ролей стало метою дослідження М. Д. Гасанової.

Робота А. Б. Голуб присвячена формуванню лідерських якостей у студентів у навчальному процесі вишу.

К. Г. Ємелін досліджував розвиток лідерських якостей молоді в студентських загонах засобами соціально-культурної діяльності.

Л. О. Ломова присвятила своє дослідження формуванню професійно значущих лідерських якостей майбутніх учителів музики.

Формування лідерських якостей майбутніх менеджерів у процесі підготовки відображено у дослідженнях Т. В. Махіної, С. А. Новікової, О. О. Соколової та Н. І. Юртаєвої.

Метою роботи І. Є. Морозова було розробити психологічний портрет студентського лідера, на основі якого побудувати психологічне забезпечення розвитку лідерських якостей особистості в процесі вузівського навчання.

Робота Г. І. Давлетової присвячена розвитку лідерських якостей студентів педагогічного вузу.

Методичне забезпечення організації групової та колективної взаємодії студентів педагогічного коледжу, їх творчої співпраці з викладачами з формування лідерських якостей майбутніх педагогів розглядалося у дослідженнях Г. В. Угляниці «Формування лідерсь-

ких якостей майбутнього педагога в процесі його соціально-професійного самовизначення».

Органи студентського самоврядування у роботі Л. П. Шигапової будуть мати визначальний вплив на формування лідерських якостей студентів вишу.

Висновки та перспективи подальших розробок.

Проведений огляд напрямів наукових досліджень з проблеми формування лідерських якостей дозволяє констатувати, що за межами психолого-педагогічних досліджень залишаються питання підготовки педагогів до формування лідерських якостей в учнів основної школи.

Серед багатьох спеціальностей, за якими сьогодні здійснюється професійна підготовка майбутніх учителів у вищому навчальному закладі, найбільш адекватного прояву лідерських якостей убачається професія вчителя фізичної культури. За природою і змістом своєї професійної діяльності він виступає лідером, що налаштовує й веде до перемоги колектив учнів. Без його авторитету, здібностей бути лідером серед учнів, ефективність фізичного виховання зводиться нанівець і фактично перетворюється на урок рухової активності.

Також можна констатувати, що у сучасній науковій літературі недостатньо розроблена проблема розвитку спортивних лідерських якостей взагалі та серед учнів основної школи зокрема.

Зрозуміло, що спортивні лідерські якості сьогодні не розглядаються ані у змісті підготовки майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності, ані у технологіях організації навчально-виховного процесу вищої школи. Тобто підготовка майбутніх учителів фізичної культури до формування спортивних лідерських якостей в учнів основної школи сьогодні постає як педагогічна проблема, що потребує пошуку шляхів і засобів свого розв'язання.

Перспективу подальших досліджень убачаємо в обґрунтуванні педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до формування спортивних лідерських якостей в учнів основної школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алфімов Д. В. Теорія і методика виховання лідерських якостей особистості у сучасній загальноосвітній школі : дис. ... доктора пед.наук : 13.00.07 / Д. В. Алфімов. – Донецьк, 2012. – 495 с.
2. Вежевич Т. Е. Педагогические условия развития лидерских качеств учащихся : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Т. Е. Вежевич. – Улан-Удэ, 2001. – 198 с.
3. Косенчук О. Г. Соціально-педагогічні умови формування лідерських якостей старшокласників у діяльності учнівського самоврядування : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 / О. Г. Косенчук. – Київ, 2013. – 288 с.
4. Мараховська Н. В. Педагогічні умови формування лідерських якостей майбутніх учителів у процесі навчання дисциплін гуманітарного циклу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Н. В. Мараховська. – Харків, 2009. – 257 с.
5. Наумчук В. І. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / В. І. Наумчук. – Тернопіль, 2002. – 232 с.
6. Пескова И. В. Организационно-педагогические условия формирования позитивных лидерских качеств у детей (младший школьный возраст) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / И. В. Пескова. – Н. Новгород, 2003. – 184 с.
7. Сбитнева В. Б. Педагогические условия развития лидерских качеств подростков в детском общественном объединении : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / В. Б. Сбитнева. – Пермь, 2006. – 268 с.
8. Семенов А. А. Виховання лідерських якостей у молодших школярів засобами рухливих ігор : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / А. А. Семенов. – Умань, 2014. – 220 с.

9. Семченко Н. О. Педагогічні умови формування лідерських якостей майбутніх учителів у позааудиторній діяльності : дис. ... канд.пед.наук : 13.00.04 / Н. О. Семченко. – Харків, 2005. – 215с.

10. Старкова Г. В. Формирование лидерских качеств старшеклассников в деятельности детских общественных организаций : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Г. В. Старкова. – Тамбов, 2011. – 237 с.

11. Шиян Б. М. Теоретико-методичні основи підготовки вчителів фізичного виховання в

педагогічних навчальних закладах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Б. М. Шиян. – Київ, 1997. – 50 с.

12. Ягоднікова В.В. Формування лідерських якостей старшокласників в особистісно орієнтованому виховному процесі загальноосвітньої школи : дис. ... канд.пед.наук : 13.00.07 / В. В. Ягоднікова. – Одеса, 2005. – 215 с.

REFERENCES

1. Alfimov, D. V. (2012). Teoriia i metodyka vykhovannia liderskykh yakostey osobistosti u suchasni zahalnoosvitni shkoli [Theory and methods of fostering leadership skills in modern secondary school]. *Candidate's thesis*. Donetsk [in Ukrainian].

2. Vezhevich, T. E. (2001). Pedagogicheskie usloviya razvitiya liderskikh kachestv uchashchisya [Pedagogical conditions of students' leadership development]. *Candidate's thesis*. Ulan-Ude [in Russian].

3. Kosenchuk, O. G. (2013). Sotsialno-pedahohichni umovy formuvannia liderskykh yakostey starshoklasnikov u diyalnosti uchnivskoho samovriadvannia [Socio-pedagogical conditions of forming senior students' leadership skills in the activity of student council]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

4. Marahovska, N. V. (2009). Pedahohichni umovy formuvannia liderskykh yakostey maibutnikh uchyteliv u protsesi navchannia dystsyplin humanitarnoho tsykladu [Pedagogic conditions of forming future teachers' leadership skills in the process of learning humanitarian disciplines]. *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

5. Naumchuk, V. I. (2002). Profesiina pidhotovka maibutnikh vchyteliv fizychnoi kultury v protsesi samostiinoi roboty zi sportyvnykh ihor [Professional training of future Physical education teachers in playing sport games]. *Candidate's thesis*. Ternopil [in Ukrainian].

6. Peskova, I. V. (2003). Organizatsionno-pedagogicheskie usloviya formirovaniya pozitivnykh liderskikh kachestv u detey (mladshiy shkolnyy vozrast) [Organizational and educational conditions of forming positive leadership skills in children (junior school age)]. *Candidate's thesis*. Novgorod [in Russian].

7. Sbitneva, V. B. (2006). Pedagogicheskie usloviya razvitiya liderskikh kachestv podrostkov v detskom

obschestvennom obiedinenii [Pedagogic conditions of developing leadership skills of adolescents in child social association]. *Candidate's thesis*. Perm [in Russian].

8. Semenov, A. A. (2014). Vykhovannya liderskykh yakostey u molodshykh shkoliariv zasobamy rukhlyvykh ihor [Fostering leadership skills in junior school pupils by means of active games]. *Candidate's thesis*. Uman [in Ukrainian].

9. Semchenko, N. O. (2005). Pedahohichni umovy formuvannia liderskykh yakostei maibutnikh uchyteliv u pozaauditorni diialnosti [Pedagogical conditions of forming leadership skills of future teachers in extracurricular activities]. *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

10. Starkova, G. V. (2011). Formirovanie liderskikh kachestv starsheklassnikov v deyatelnosti detskikh obschestvennykh organizatsiy [Formation of senior students' leadership skills in the activity of child non-governmental organizations]. *Candidate's thesis*. Tambov [in Russian].

11. Shyian, B. M. (1997). Teoretyko-metodychni osnovy pidgotovky vchyteliv fizychnogo vykhovannia v pedahohichnykh navchalnykh zakladakh [Theoretical and methodical foundations of training Physical education teachers in pedagogical educational institutions]. *Extended abstract of candidate's thesis*. – Kyiv [in Ukrainian].

12. Yahodnikova, V. V. (2005). Formuvannia liderskykh yakostey starshoklasnikov v osobystisno orientovanomu vykhovnomu protsesi zahalnoosvitnoi shkoly [Formation of senior students' leadership skills in personally-oriented educational process]. *Candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].

Анна Витальевна Титова,

старший преподаватель кафедры спортивных игр,

Южноукраинский национальный педагогический университет имени К. Д. Ушинского,

ул. Старопортофранковская, 26, г. Одесса, Украина

ПРОБЛЕМА ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ К ФОРМИРОВАНИЮ СПОРТИВНЫХ ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ В ТЕОРИИ И ПРАКТИКЕ

В основных нормативных документах, регламентирующих стратегии развития образования в Украине, отмечается, что педагогические работники должны стать основной движущей силой возрождения и создания качественно новой национальной системы образования. В связи с этим основное внимание должно быть сосредоточено на подготовке нового поколения творчески мыслящих, профессионально компетентных педагогических работни-

ков. В статье проанализированы психолого-педагогические исследования процесса формирования лидерских качеств. Констатируется, что в современной научной литературе проблема развития спортивных лидерских качеств в целом и среди учащихся основной школы в частности разработана в недостаточной мере. Выделенная педагогическая проблема требует поиска путей и средств решения при подготовке будущих учителей физической культуры к формированию спортивных лидерских качеств у учащихся основной школы. Проведенный обзор направленных научных исследований по проблеме формирования лидерских качеств позволяет констатировать, что за пределами психолого-педагогических исследований остаются вопросы подготовки педагогов к формированию лидерских качеств у учащихся основной школы. Среди многих специальностей, по которым сегодня осуществляется профессиональная подготовка будущих учителей в вузе, наиболее адекватного проявления лидерских качеств требует профессия учителя физической культуры. По природе и содержанию своей профессиональной деятельности он выступает лидером, настраивает и ведет к победе коллектив учащихся. Без его авторитета и способности быть лидером среди учеников эффективность физического воспитания сводится на нет и фактически превращается в урок двигательной активности. Доказано, что спортивные лидерские качества сегодня не рассматриваются ни в содержании подготовки будущих учителей физической культуры к профессиональной деятельности, ни в технологиях организации учебно-воспитательного процесса высшей школы. То есть подготовка будущих учителей физической культуры к формированию спортивных лидерских качеств у учащихся основной школы сегодня выступает как педагогическая проблема, требующая поиска путей и средств решения. Перспективу дальнейших исследований видим в обосновании педагогических условий подготовки будущих учителей физической культуры к формированию спортивных лидерских качеств у учащихся основной школы.

Ключевые слова: лидерские качества, спортивные лидерские качества, подготовка будущих учителей физического воспитания.

*Hanna Titova,
senior lecturer, Department of Sport Games,
South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky,
26, Staroportofrankivska Str., Odesa, Ukraine*

PREPARING FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS FOR SPORT LEADERSHIP SKILLS FORMATION IN THEORY AND PRACTICE

The basic normative documents, which specify the developmental strategies of education in Ukraine, note that educators must be the driving force of the creation of a brand-new national educational system. In this regard special attention should be paid to the preparation of the new generation of qualified pedagogues capable of creative thinking. Psychopedagogical studies of the process of leadership skills formation are analyzed in the article. It is worth noting that the issue of sport leadership skills development in general and in school pupils in particular is understudied. This problem requires searching for ways and methods of its consideration and solution in the process of preparing future Physical education teachers for the formation of sport leadership skills in school pupils. Leadership skills are peculiar for everybody. Their fostering is one of the main tasks of comprehensive schools, family and out-of-school education facilities. But it is a comprehensive school, due to specially educated pedagogues, which is able to form positive social and cognitive needs in pupils, as well as to motivate them to self-development. The efficiency of the impact of a comprehensive school on pupils' leadership skills maturity is achieved with the help of the integrated step-by-step approach, which combines the development of child's personality together with his/her needs and expectations; provides the successful fulfillment of organization tasks; if it is implemented according to the scientific understanding of pedagogical technologies, which involves interconnections between the revealing, organization and development of leadership skills. The profession of Physical education teacher requires the most adequate expression of leadership skills among many other specialties in the field of education. According to the nature and the content of his/her professional activity he/she must be a leader, who sets pupils for goal achievement. The efficiency of Physical training is impossible without his/her leadership skills and the authority among children, because without them a Physical education lesson can turn into ordinary motion activity.

Keywords: leadership skills, sport leadership skills, training future Physical education teachers.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор В. В. Нестеренко

Подано до редакції 17.06.2015